

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Anny Jadachowskiej-Dziębor

Internet w komunikowaniu politycznym na poziomie lokalnym

- na przykładzie Radomska, Bełchatowa i Piotrkowa Trybunalskiego

przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Piotra Pawełczyka

---

Recenzja odnosi się do następujących elementów: znaczenia problematyki badań, ważności i istotności podjętego tematu; struktury rozprawy; zawartości merytorycznej; zastosowanej metodologii i przebiegu badań; formalnych aspektów pracy. Na końcu zaprezentowana została konkluzja dotycząca dopuszczenia rozprawy do dalszego procedowania.

Anna Jadachowska-Dziębor przygotowała rozprawę doktorską na temat roli internetu w lokalnym komunikowaniu politycznym na przykładzie trzech wybranych miast – Radomska, Bełchatowa i Piotrkowa Trybunalskiego. Główna teza badawcza pracy brzmi: *internet stanowi istotną część komunikowania politycznego miast. W aspekcie przedmiotowym – jest kanałem tworzonym przez nowe środki służące do komunikowania odpowiednich treści. W aspekcie podmiotowym – może być elektroniczną agorą – dla aktywnych i zaangażowanych obywateli – przestrzenią do powstawania wirtualnej sfery publicznej (7)*. We wstępie pracy postawiono pięć hipotez badawczych, które dotyczyły bardzo trudnych do weryfikacji zależności. Autorka podjęła się m.in. oceny wpływu sposobu korzystania z internetu przez miasta na znaczenie serwisów internetowych i mediów społecznościowych w procesie komunikowania politycznego, jakości pracy osób odpowiedzialnych za komunikowanie miasta w sieci na sposób wykorzystywania internetu przez jego użytkowników (jako przestrzeni do dyskusji, główne źródło informacji dla mieszkańców), profesjonalizmu miast w

zakresie zarządzania informacją w internecie na skłonność mieszkańców do współtworzenia marki miast, roli wykorzystywania przez miasto internetu do ewaluacji prowadzonych działań i monitoringu obecności marki miasta w sieci na zapobieganie przedostawania się wirtualnych kryzysów do świata rzeczywistego. Mam wątpliwość, czy na podstawie zrealizowanych badań Autorka była uprawniona do zweryfikowania wszystkich hipotez. Przykładowo nie prowadzono jakościowych badań wśród użytkowników stron internetowych, więc trudno wnioskować w pracy na temat mniejszej czy większej skłonności mieszkańców do współtworzenia marki miasta (H4)

Badanie wpływu nowych technologii na przemiany, zachodzące w procesach politycznych i komunikacyjnych, stanowi wyzwanie dla współczesnych nauk społecznych i humanistycznych, wymaga bowiem interdyscyplinarnego podejścia, które uwzględnia wieloaspektowość tej problematyki. Kompleksowość podjętego w pracy problemu została uwzględniona zarówno w omówieniu teoretycznym, jak i w badaniach empirycznych. Zrealizowanie postawionego przez Autorkę celu badawczego wymagało od Niej zastosowania różnych metod i technik badawczych. Badaczka wskazuje na trzy podstawowe metody wykorzystane w pracy – analizę systemową, analizę historyczną i analizę porównawczą. W badaniach empirycznych zastosowano m.in. ilościową i jakościową analizę treści oraz pogłębione wywiady zindywidualizowane.

Już na wstępie docenić należy ogrom pracy, jaki Doktorantka włożyła w realizację badań empirycznych. Chciałabym również podkreślić, że wyniki analiz przedstawionych w pracy mają duży walor praktyczny. Mogą posłużyć różnym instytucjom (nie tylko miejskim) jako wskazówki i rekomendacje dla podejmowanych przez nie działań komunikacyjnych.

Znaczenie problematyki badań

Problematyka recenzowanej rozprawy mieści się w obszarze zainteresowań nauk o polityce oraz nauk o mediach. W recenzowanej pracy Autorka podejmuje temat ważny. Jej badania wpisują się w obszar studiów nad wykorzystaniem i oddziaływaniem nowych mediów na procesy polityczne i komunikacyjne. Problematyka ta cieszy się dużym zainteresowaniem medioznawców i politologów - szczególnie wśród młodych badaczy - w Polsce i na świecie.

Lokalne komunikowanie polityczne z uwzględnieniem analizy internetu jako narzędzia wykorzystywanego przez aktorów uczestniczących w tym procesie to trudny obszar badań,

charakteryzujący się wysoką dynamiką oraz wieloczynnikowym, regionalnie i lokalnie zróżnicowanym kompleksem uwarunkowań i praktyk politycznych. Równocześnie jest to temat niezwykle frapujący, ważny i aktualny, gdy mowa o przemianach współczesnej demokracji na najbliższym obywatelowi poziomie polityki, zwłaszcza zmian na uniwersalnej płaszczyźnie w ujęciu procesów globalizacji, regionalizacji czy decentralizacji systemu politycznego, a także w rodzimym kontekście rozwoju idei samorządności, z jej - krótką przecież - najnowszą historią.

Istnieje bogata literatura na temat komunikowania politycznego, ale stosunkowo rzadko Autorzy zajmują się tym procesem na poziomie lokalnym. Nadal brakuje prac o charakterze empirycznym. Należy się zgodzić z Autorką, że współczesne studia nad komunikowaniem politycznym muszą uwzględniać analizę nowych technologii. (s. 5). Reasumując z satysfakcją należy przyjąć pracę, która eksploruje przedmiot słabo zbadany i do badania trudny. Docenić należy zarówno wybór tematu badań, jak i zakres analizy, dający szansę wniknięcia także w specyficzny - lokalny (wybrane do analizy miasta) - kontekst komunikowania politycznego, w tym wyborczego.

Struktura rozprawy

Konstrukcja wewnętrzna pracy ma charakter problemowy. Wstęp zawiera wszystkie elementy zwyczajowo wymagane w takiej części rozprawy. Autorka przedstawia założenia dysertacji, jej zawartość, główną tezę badawczą, hipotezy badawcze oraz przegląd literatury przedmiotu.

Praca składa się z czterech rozdziałów. Dwa pierwsze mają charakter teoretyczny. W rozdziałach trzecim i czwartym omówione zostały przebieg i wyniki przeprowadzonych badań własnych. Zakończenie zawiera odpowiedzi na pytania postawione we wstępie. Na końcu pracy zamieszczona została obszerna bibliografia i aneks, zawierający tabele z wynikami badań witryn internetowych i portali społecznościowych oraz scenariusz i transkrypcje wywiadów.

Pierwszy rozdział w całości poświęcony został zagadnieniom komunikowania politycznego. Autorka zaprezentowała wszystkie najważniejsze podejścia teoretyczne w studiach nad komunikowaniem politycznym, odwołując się również do ich rozwoju w różnych okresach historycznych. Dużo miejsca poświęciła omówieniu procesów komunikacyjnych i politycznych, zdefiniowaniu uczestników komunikowania politycznego

(aktorów politycznych, mediów i obywateli). W pracy wyeksponowane zostało również zagadnienie marketingu politycznego (podrozdział 1.2). Autorka omawia je jako formę komunikowania politycznego, część składową polityki odpowiedzialną za zdobycie i utrzymanie władzy. Szczególne znaczenie w obszarze tak rozumianego marketingu politycznego przypisuje działaniom public relations i polityce informacyjnej.

Drugi rozdział przedstawia znaczenie internetu i komunikowania web 2.0 w procesie komunikowania politycznego. Podobnie jak w rozdziale pierwszym, Autorka bardzo skrupulatnie omawia podstawową terminologię, związaną z rozwojem i znaczeniem komunikacji internetowej w studiach nad komunikowaniem politycznym. Szczególną uwagę poświęca zagadnieniom społeczeństwa informacyjnego, przeobrażeniom sfery publicznej oraz procesom demokratyzacyjnym. Omawia rolę nadawcy i odbiorcy w komunikacji internetowej oraz narzędzia komunikowania politycznego w internecie. Druga część rozdziału konsekwentnie poświęcona została zagadnieniom marketingu politycznego w mediach społecznościowych. Autorka wyeksponowała znaczenie marketingu mobilnego (wykorzystującego technologię mobilnego komunikowania, przykładowo narzędzia typu smartfon) we współczesnych procesach komunikowania politycznego.

Trzeci rozdział zawiera omówienie wyników badań własnych. Jego celem, jak pisze Autorka, było: *określenie roli internetu i nowych środków komunikowania wykorzystywanych w polityce informacyjnej miast, ocena ich skuteczności, charakterystyka treści tworzonych na potrzeby serwisów społecznościowych oraz klasyfikacja głównych problemów związanych z zarządzaniem informacją w mieście* (s. 150). Mamy do czynienia z analizą na poziomie mezo (instytucjonalnym). Doktorantka przeanalizowała wybrane aspekty działań online instytucji miejskich Radomska, Bełchatowa i Piotrkowa Trybunalskiego. Konsekwentnie, na podstawie wytyczonych celów badań i przedstawionej metodologii, w pracy zaprezentowano wyniki analizy polityki informacyjnej miast (strategii dotyczącej promocji marki; działań instytucji odpowiedzialnych za promocję i public relations – znaczenia biur prasowych; internetowych narzędzi komunikowania, wykorzystywanych przez instytucje miejskie do informowania i komunikacji z obywatelami – portale informacyjne, serwisy społecznościowe, aplikacje mobilne). Chciałabym podkreślić, że treści zaprezentowane w tej części pracy świadczą o dobrej orientacji Autorki w obszarze podjętej przez Nią problematyki, Jej konsekwencji badawczej - systematyczności i skrupulatności przeprowadzonych badań. Rozdział ten jest

wewnętrznie spójny, mimo wielu podjętych wątków i różnorodności prezentowanych wyników badań.

W rozdziale czwartym, podobnie jak w poprzednim, również omówiono wyniki badań własnych. Celem tych badań była ocena jakości wykorzystania internetu przez lokalnych liderów politycznych (kandydatów na prezydentów miast Radomska, Bełchatowa i Piotrkowa Trybunalskiego) i komitety wyborcze w sytuacji samorządowej kampanii wyborczej w 2014 roku. Autorka przedstawiła wyniki badań stron internetowych kandydatów na prezydentów analizowanych miast oraz wyniki badań ich aktywności na profilach - YouTube i Facebooku. Badania dotyczące komitetów wyborczych, zarejestrowanych w wyborach samorządowych w 2014 roku w wybranych miastach, ograniczyły się do analizy narzędzi internetowych, wykorzystywanych przez te podmioty w trakcie kampanii.

Praca została poprawnie skonceptualizowana. Za walor pracy uznaję skrupulatność i konsekwencję struktury – osobno – w teoretycznej i empirycznej części pracy. Kolejność i podział treści w rozdziałach są logiczne. Słabym punktem jest - moim zdaniem – brak bezpośredniego odniesienia w empirycznej części pracy do teorii i koncepcji, przedstawionych w dwóch pierwszych rozdziałach. Oddzielenie rozważań teoretycznych i empirycznych w strukturze pracy jest uzasadnione i często stosowane w publikacjach naukowych, ale czytając recenzowaną dysertację trudno oprzeć się wrażeniu, że składa się ona z dwóch odrębnych tomów.

Podstawy teoretyczne pracy

Anna Jadachowska-Dziębor we wstępie napisała, że chciała w ramach jednej dysertacji *kompleksowo ująć zmieniające się realia komunikacyjne w obszarze polityki na poziomie lokalnym* (s. 6). Jest to wyzwanie trudne zarówno w kontekście ustalenia teoretycznych podstaw pracy, jak i w obszarze projektowania badań empirycznych.

Autorka dobrze poradziła sobie ze scharakteryzowaniem komunikowania politycznego w erze komunikacji internetowej. W swoich rozważaniach Doktorantka wykorzystwała dorobek różnych dyscyplin naukowych. Pierwszy rozdział, w którym buduje politologiczno-medioznawcze zaplecze teoretyczne dla swoich rozważań, ma po części charakter podręcznikowy. Zawiera on wybór podstawowych koncepcji komunikowania politycznego i społeczeństwa sieci, które są dobrze znane i cytowane w zagranicznej i polskiej literaturze przedmiotu. Odwołała się m.in. do koncepcji D. McQuaila, R. Perloffa, M. Rush, R

Dentona i G. Woodwarda, B. McNaira, J. Blumera i M. Gurevitcha, R. Negrina, M. Castellsa, T. Gobana-Klasa, B. Dobek-Ostrowskiej, L. Porębskiego i innych. Na uwagę zasługuje jednak umiejętność Autorki do problemowego przedstawiania teoretycznych podstaw projektu naukowego. Odwołując się do dzieł i koncepcji powszechnie znanych, Autorka nie powieliła tradycyjnych schematów opisu relacji i zjawisk, ale wyraźnie wskazała na ich związek z podjętym w rozprawie problemem – rolą komunikacji internetowej w procesie komunikowania politycznego. Autorka przedstawiła własny pomysł na rewizję modelu „złotego trójkąta Perloff’a” (s. 124).

Elementami, których wyraźnie brakuje w teoretycznej części pracy są: 1. omówienie problematyki lokalnego komunikowania politycznego oraz 2. wskazanie na znaczenie przedstawionych koncepcji teoretycznych dla przeprowadzonych badań empirycznych. Autorka odwołuje się wprawdzie, w różnych fragmentach pracy, do specyfiki komunikowania politycznego na poziomie lokalnym, ale biorąc pod uwagę, że politykę informacyjną miast oraz samorządową kampanię wyborczą uczyniła Ona przedmiotem swoich badań, problematyka ta została potraktowana zbyt powierzchownie.

Podsumowując ocenę teoretycznych podstaw pracy, należy stwierdzić, że Autorka dobrze orientuje się w literaturze z obszaru nauk społecznych, dotyczącej podjętego tematu. Z powodzeniem przedstawiła problemowe zaplecze teoretyczne do rozważań nad rolą komunikacji internetowej w przemianach procesu komunikowania politycznego. Walorem rozważań teoretycznych jest problemowe ujęcie podjętego w pracy zagadnienia. Słabością teoretycznej części pracy są: zbyt powierzchowne potraktowanie zagadnienia lokalnego komunikowania politycznego oraz brak odwołania do przedstawionych koncepcji teoretycznych w empirycznej części pracy.

Zastosowana metodologia i przebieg badań

Trudny i wieloaspektowy przedmiot badań wymaga zastosowania różnych metod i technik badawczych, co ma miejsce w pracy mgr Anny Jadachowskiej-Dziębor. Przedstawione do recenzji przedsięwzięcie naukowe było trudne do realizacji, co należy wziąć pod uwagę przy ocenie zastosowanej metodologii i przebiegu badań. Jak pisze sama Autorka *wywód prowadzony był w duchu rozumowania indukcyjnego, które pozwala na dokonanie stosownych uogólnień* (s. 8). W projekcie z powodzeniem wykorzystano analizę systemową, analizę historyczną (ewolucyjną) i analizę porównawczą (s. 7 i 8). Zastosowano

je do konceptualizacji badań procesów komunikacyjnych oraz wyznaczenia ram analizy, dotyczących sposobów wykorzystywania nowych technologii w wymianie informacji politycznej między uczestnikami komunikowania politycznego.

Badania empiryczne podzielone zostały na dwie części: 1. przeanalizowano politykę informacyjną wybranych do badań miast i użyteczność profili miast na portalach społecznościowych (aktywność ich użytkowników); 2. zbadano sposób wykorzystania narzędzi internetowych przez podmioty rywalizujące w wyborach samorządowych 2014 w tych miastach.

W pierwszej części badań empirycznych Autorka posłużyła się analizą zawartości oficjalnych stron internetowych miast i ich prezydentów oraz przeprowadziła zindywidualizowane wywiady pogłębione z osobami odpowiadającymi za kontakty z mediami, a co za tym idzie - kształtującymi wizerunek miast. W Radomsku Doktorantka rozmawiała ze specjalistą z Biura Prasowego, a w Bełchatowie i Piotrkowie Trybunalskim z rzecznikami prasowymi urzędów miast. Do analizy aktywności komunikacyjnej użytkowników profili badanych miast na portalach społecznościowych wykorzystano narzędzie firmy Sotrender, za pomocą którego zlicza się aktywności w obrębie profilu, na podstawie których (przy zastosowaniu odpowiednich algorytmów) ocenia się „poziom zaangażowania” ich użytkowników. Daje to możliwość porównywania różnych profili. Należy szczególnie docenić skrupulatność Autorki w doborze i zastosowaniu metod i narzędzi badawczych w tej części pracy. Wyniki badań, zaprezentowane w rozdziale III pracy, mają dużą wartość naukową, ale także praktyczną. Opis metodologii, wraz z dołączonymi w aneksie narzędziami badawczymi, dają gwarancję powtarzalności badań i możliwość ich zastosowania w projektach dotyczących innych miast. Pewną wątpliwość budzą natomiast niektóre z przedstawionych wniosków z badań, w tym jednoznacznie optymistyczne podejście Autorki do komunikacji internetowej jako elementu sprzyjającego partycypacji i aktywności obywateli w lokalnym komunikowaniu politycznym (zob. fragm. 201-203) oraz sympatyzujące - w niektórych fragmentach pracy - opinie Doktorantki dotyczące polityki informacyjnej miasta Radomska (191, 198).

W rozdziale IV Autorka twierdzi, że w badaniach sposobu wykorzystania narzędzi internetowych w marketingu wyborczym w kampanii samorządowej 2014 r. posłużyła się ilościową analizą zawartości i jakościową analizą treści. Moją wątpliwość budzi tutaj nazewnictwo. Pojęcie analizy zawartości i analizy treści stosuje się w naukach o mediach

zamiennie. Analiza zawartości opiera się przede wszystkim na badaniach ilościowych, jest metodą o charakterze statystycznym i może stanowić jedynie podstawę do wysnuwania wniosków o charakterze jakościowym. Analiza zawartości służy badaniu jawnej treści przekazu. Współczesna analiza zawartości może uwzględniać jakościową analizę jawnej treści przekazu, ale jej kategorie badawcze muszą być jednoznaczne. Różni koderzy powinni kodować jednostki analizy identycznie. Nie jest to możliwe, jeśli badania zakładają subiektywną ocenę badacza. Dlatego, badania wykorzystania narzędzi internetowych w marketingu politycznym, przeprowadzone przez Autorkę w trakcie samorządowej kampanii wyborczej w 2014 roku, konsekwentnie nazywałabym usystematyzowaną obserwacją aktywności online podmiotów rywalizujących w wyborach.

W tym miejscu chciałabym podkreślić, że moje uwagi dotyczące opisu i zdefiniowania metody badawczej, nie wpływają na wysoką ocenę samej analizy. Doktorantka określiła zasady doboru materiału badawczego, opisała kategorie badawcze i przebieg badań. Z sukcesem zrealizowała swoje założenia badawcze. Podobnie, jak wyniki badań zaprezentowane w rozdziale III, wnioski zawarte w omawianej części pracy mają wysoką wartość naukową i mogą stanowić materiał źródłowy dla instytucji miejskich.

Formalne aspekty rozprawy

Praca napisana została ładną, poprawną polszczyzną, językiem formalnym, właściwym dla prac naukowych i jednocześnie przystępnym dla czytelnika. Przypisy i bibliografia sporządzone zostały poprawnie. Praca jest staranna pod względem edytorskim.

Mankamentem pracy jest dość duża liczba błędów literowych, które zdarzają się także w imionach i nazwiskach (s. 5 w imieniu Baracka Obamy, s. 28 w nazwisku R. Perloff). Za niepoprawną uznać należy numerację w spisie treści, w którym nie zachowano logiki struktury oznaczania podziału treści. Błędy, o których mowa, nie umniejszają jednak wartości formalnych aspektów rozprawy.

Na uwagę zasługuje bogata bibliografia. Autorka zawarła w niej najważniejsze pozycje z dyscyplin: nauk o polityce (systemy polityczne, komunikacja polityczna) i nauk o mediach (nowe media, systemy medialne, oddziaływanie mediów, analiza mediów), jakie mogły być wykorzystane przy realizacji Jej zamierzeń badawczych. Nie do przecenienia jest

aneks, w którym Autorka zamieściła narzędzia badawcze, transkrypcje wywiadów i tabele z wybranymi wynikami badań.

Konkluzja

Pragnę podkreślić, że pomimo zawartych w recenzji uwag, praca całkowicie spełnia wymogi stawiane rozprawie na stopień naukowy doktora. Ze względu na zalety przedstawionej rozprawy pt. *Internet w komunikowaniu politycznym na poziomie lokalnym - na przykładzie Radomska, Bełchatowa i Piotrkowa Trybunalskiego*, o których była mowa wyżej: szerokie ujęcie zagadnienia, obszerny materiał badawczy, sposób opracowania zebranych materiałów, poprawność wyводу, przystępny styl narracji, wysoka wartość naukowa i praktyczna wyników badań, zgodnie z art. 13 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r., wnoszę o dopuszczenie mgr Anny Jadachowskiej-Dziębor do kolejnego etapu przewodu doktorskiego.

Kraków, 05 lutego 2017

Agnieszka Hess